

EDUCAȚIA ECOLOGICĂ – EDUCAȚIE PENTRU VIAȚĂ

Corina COLEȘ¹

corina_coles@yahoo.com

ABSTRACT: The need for environmental education is emphasized by the disastrous consequences caused by the imbalance between development and care for the environment. Irrational industrialization process has the effect of environmental pollution and thus disturbance of natural phenomena. The frequency of weather events with high impact on human settlements is increasing. Human health is endangered, and many species of flora and fauna are endangered. Consequently, improving people's consciousness and accountability for the natural environment and its problems require: improving the respect for our natural environment; rational use of natural resources; responsible waste management.

KEYWORDS: environment, pollution, natural resources, waste management.

Necesitatea educației ecologice este accentuată de consecințele dezastruase produse de dezechilibrul între mediu și dezvoltare, de procesul industrializării neraționale, ce are ca efecte poluarea mediului și implicit, creșterea impactului evenimentelor meteorologice nefaste asupra așezărilor umane și asupra sănătății oamenilor. În consecință, se impune dezvoltarea gradului de conștiință și a responsabilității oamenilor față de mediu și problemele sale:

- Cultivarea respectului față de mediul natural;
- Folosirea rațională a resurselor naturale;
- Gestionarea responsabilă a deșeurilor.

Aceste scopuri vizează structura unei culturi ecologice, în perspectivă interdisciplinară (geografie, biologie, economie, chimie, sociologie, igienă, etc.), care presupune în egală măsură:

– stăpânirea unor cunoștințe de bază necesare înțelegerii interdependențelor între factori și efectele în lanț, care să faciliteze accesul în instrumentele de analiză și aplicare a soluțiilor la problemele în mediu apropiat;

¹ Profesor la Școala Gimnazială Nr.1 Lerești, județul Argeș.

- dezvoltarea unor comportamente care să presupună interorizarea atitudinilor responsabile față de mediul înconjurător;
- dezvoltarea unor instrumente de analiză și acțiune imediată asupra mediului.

Trebuie să existe o întrepătrundere între activitățile teoretice și cele practice, care să se susțină reciproc, pentru a putea progresa rapid în înțelegerea naturii și în regândirea abordării noastre față de natura și societate. Educația ecologică formală și nonformală trebuie să fie fundamentată în sistemul de învățământ obligatoriu, dar ea trebuie să continue de-a lungul existenței individuale. Diversitatea modurilor de realizare este extraordinar de mare, de la orele din învățământul obligatoriu la transferul informației prin mass-media, cursuri/ traininguri, activități artistice, ecoturism.

Educația ecologică trebuie să înceapă încă de la cele mai fragede vârste, în familie, prin exemplul pe care părinții îl dau copiilor: colectează selectiv deșeurile menajere, reciclează, economisesc apa și electricitatea, folosesc mijloacele de transport în comun mai mult decât autovehiculul propriu, etc.

Astfel, educația ecologică îi ajută pe copii să înțeleagă influența comportamentului lor asupra calității mediului și formează sentimentul responsabilității, valori și atitudini necesare construirii unei societăți durabile.

Problemele majore care frământă omenirea în prezent, cu privire la resursele de hrană, explozia demografică, poluare, criza energetică, productivitatea ecosistemelor, protecția și amenajarea mediului, reprezintă numai o parte din preocupările contemporane pe care educația ecologică trebuie să le abordeze.

Educația ecologică se poate realiza prin orice tip de activitate: școlară, extrașcolară, activități științifice, literare, artistice, plastice, sportive. Formele de realizare sunt diversificate: observații, experimente, povestiri științifice, desene, activități practice, plimbări, drumeții, excursii, vizionări de diapozitive, jocuri de mișcare, distractive, orientări turistice, labirinturi ecologice, colecții, expoziții, spectacole, vizionări de emisiuni TV, expediții, tabere, scenete ecologice, concursuri.

Îmi desfășor activitățile cele mai accesibile – prin formă și conținut – care să-i conducă pe elevi spre educarea dragostei lor față de natură, a dorinței de a contribui la păstrarea frumosului, la educarea capacității de a ocroti și respecta natura:

- participăm la acțiuni de ecologizare: grădina școlii, parcul și terenul de sport, sau din pădure cu ocazia unor evenimente importante: Ziua mediului, Ziua Pământului, Ziua internațională a Mării Negre;

- observăm problemele de mediu ale comunei, le notăm și le fotografiem;

- organizăm expoziții de desene, fotografii, referate cu informații despre mediu;

- participăm la concursuri pe teme de mediu;

- organizăm parade de costume confecționate din materiale reciclabile.

Pentru început pot fi selecționați doar o parte dintre copiii din clasă și antrenați în acțiuni de îngrijire a florilor (colțului viu) din clasă, plantare de flori, apoi vor fi cooptați și ceilalți în acțiuni vizând ocrotirea mediului apropiat: clasa, școala, curtea școlii.

De foarte mare impact sunt ecusoanele cu numele copilului și inscripția „Micul ecologist” sau „Prietenul naturii” pe care copiii le poartă cu deosebită mândrie, popularizând acțiunile pe care le desfășoară.

Aici intervine creativitatea învățătorului care poate găsi subiecte frumoase și de impact la toate obiectele de învățământ, cum ar fi: *Pădurea – prietena omului, Apa – sursă a vieții, Un om – un pom* etc .

Prezint, în continuare, câteva activități cu conținut ecologic ce se pot urmări în cadrul a patru arii curriculare:

- *Limbă și comunicare*: lecturi literare și științifice despre plante și viețuitoare / ocrotirea lor;/compoziții literare realizate / culese / interpretate de elevi: eseuri, interviuri, poezii, scenete;/ proverbe și maxime despre mediu (apă, aer, pământ) – afișarea și discutarea acestora.

- *Om și societate*: resurse naturale și valorificarea lor;/identificarea factorilor de poluare (a apei, solului, aerului);/excursii tematice de studiu sau ecologizare / curățire a anumitor zone;/realizarea unor fotografii, mape, casete video, valorificate apoi în ore;/studii de caz (*Omul și mediul său de viață de-a lungul timpului, O zi în natură*); /vizite în aceleași zone (parcuri, Grădina Botanică București, păduri din apropierea școlii) în diferite anotimpuri pentru a observa schimbările care au loc în natură și păstrarea curățeniei.

- *Matematică și științe*: identificarea resurselor naturale din zona geografică în care trăiesc;

- /colecții de materiale naturale;/introducerea în probleme a unor date despre plante, viețuitoare (compunere și rezolvare de probleme);/realizarea

unui portofoliu *Omul și mediul: acțiuni de protejare / de distrugere*, care poate fi realizat individual sau în echipă, într-un an școlar sau pe durata întregului ciclu primar;/ participare la derularea proiectului *România curată* sau alte proiecte derulate la nivel județean sau național.

– *Arte și tehnologii*: realizarea unor desene, afișe pe teme ecologice;/ modelaj (plastilină și argilă);/ realizarea unor afișe, postere și amplasarea lor în clasă / școală / localitate (cartier / sat).

Dacă nu ne propunem o activitate de cerc sau un opțional cu acest titlu, putem valorifica toate situațiile de învățare considerate resursă. Iată un set de teme ce se pot urmări pe durata unui an sau a unui ciclu de învățământ prin activitățile specifice sugerate anterior:

1. *Excursia tematică*:

– observarea mediului cu aspectele pozitive / negative întâlnite și realizarea unor fișe;

– studii de caz (sublinierea cauzelor și măsurilor de remediere ale unor probleme de mediu);

– înregistrarea în scris, foto sau video a unor aspecte care vor fi valorificate ulterior în timpul activităților din clasă.

2. „*Nu sunt prea mic să...*”:

– activități de igienizare a zonei, plantare de pomi, flori și îngrijirea acestora pe toată durata de vegetație;

– sensibilizarea colegilor și a oamenilor mari prin realizarea și plasarea unor afișe, postere sugestive privind degradarea mediului.

3. *Serbările școlare*:

– prezentarea unor poezii, cântece, scenete cu conținut referitor la mediu.

4. *Expoziții tematice*:

– expoziții permanente sau periodice cu lucrări plastice, mulaje, machete, fotografii prezentând mediul curat / mediul poluat.

5. *Concurs de creații literare*:

– semestrial sau măcar cu ocazia *Zilei Pământului* sau a *Zilei Internaționale a Mediului Înconjurător* pot fi prezentate, într-o sesiune festivă, cele mai reușite compuneri, povestioare, sloganuri, postere realizate de-a lungul anului școlar și premiera celor mai valoroase.

6. *Vizionări de casete / filme*:

– în activități speciale sau ca momente în cadrul anumitor ore, pot fi prezentate spre vizionare casete/ filme cu aspecte din activitățile unor

organizații ecologiste sau cu probleme grave de poluare/ degradare a mediului, atât în România cât și pe plan internațional. Aceste viziuni vor fi urmate, obligatoriu, de dezbateri privind cauzele poluării și modalități de remediere ale situațiilor prezentate.

7. Realizarea unui „colț viu”:

– chiar din clasa I cu plante și viețuitoare mici, îngrijite de copii.

8. Studii de caz:

– „O zi în natură”, „SOS Natura”, „La iarbă verde” etc.

Nu trebuie scăpat din vedere faptul că în întreaga lume, la data de 22 aprilie se sărbătorește Ziua Pământului iar la 5 iunie se sărbătorește Ziua Internațională a Mediului Înconjurător și cu aceste ocazii, copiii pot fi antrenați în desfășurarea unor activități atractive.

Dau spre exemplu activitatea: „Ce se ascunde în copac?”

Obiective:

- să denumească părțile unui copac;
- să descopere și să enumere modalitățile de folosire a părților sale de către viețuitoare;
- să redea prin joc de rol, după desenele realizate, asociația de viețuitoare care trăiesc în același copac.

Materiale necesare: coli de flip-chart sau coli de carton A0, forfecuțe, creioane, markere, creioane tip Carioca, coli de hârtie A4.

Loc de desfășurare: sala de clasă

Desfășurare: Împărțirea copiilor în grupe astfel încât să fie maximum 6–8 copii într-o grupă. Dăm fiecărui grup o coală mare pe care este desenat scheletul unui copac cu toate părțile sale componente. Cerem copiilor să găsească toți prietenii (alte plante, animale, insecte) care ar putea locui împreună cu el și să completeze desenul. Pentru a-i ajuta putem folosi jetoane sau fiecare membru al echipei trebuie să deseneze pe un jeton sau direct pe coală un animal, o insectă, un cuib de păsărele sau o ciupercă ce ar putea viețui în copac sau lângă acesta. Activitatea este un mod amuzant de a descoperi modul în care mai multe viețuitoare conviețuiesc pe un anumit teritoriu, faptul că mai multe viețuitoare folosesc copacul sau zonele din jurul lui pentru adăpost sau mâncare. În realitate se poate să nu găsim toate viețuitoarele în același copac în același timp deoarece ele folosesc copacul în diferite scopuri, în perioade diferite ale anului. Astfel, coroana copacului poate constitui un – loc pentru odihnă – bufnița, de exemplu, poate rămâne pe crengile copacilor pentru a se odihni în timpul zilei sau pentru a prinde

șoareci în timpul nopții; alte păsări își construiesc *cuiburi*; pentru unele animale sau insecte coroana copacului formează o bună *ascunzătoare*, iar pentru altele e o *sursă de hrană* (semințe, nuci, ghinde, fructe). Sub scoarța copacului, gândacii, cărăbușii, își depun ouăle, iar larvele care ies din ele rod scoarța pentru a ieși la lumină. Ciocănitorele își depun ouăle în scorburi, ce vor fi folosite, după plecarea lor, de către alte păsări sau animale. Albinele își construiesc stupi în copaci, sub scoarță sau pe scoarță cresc mușchi, licheni sau ciuperci. Insecte, miriapode, gândaci se hrănesc cu seva din rădăcinile copacului. Unele ciuperci cresc împreună cu rădăcinile ajutându-le să absoarbă mineralele din sol; viermii și râmele sapă tuneluri prin pământ, îl amestecă oxigenându-l; șoarecii de câmp sapă tuneluri pentru a-și ascunde hrana.

În final, după ce fiecare grup și-a prezentat copacul, pornind de la desenele realizate, putem compune o poveste sau o piesă de teatru.

Educația ecologică este un „proces menit să atragă categorii de oameni care să fie conștienți și preocupați de problemele mediului înconjurător și de problemele complementare, oameni care au cunoștințele, atitudinea, abilitatea, motivația și capacitatea de a lucra individual și colectiv pentru găsirea unor soluții problemelor actuale dar și pentru prevenirea apariției altora”.

Înfăptuirea unui învățământ modern, formativ, bazat pe formarea unor competențe, predarea – învățarea interdisciplinară este o condiție importantă. Corelarea cunoștințelor de la diferitele obiecte de învățământ contribuie substanțial la realizarea educației elevilor, la formarea și dezvoltarea flexibilității gândirii, a capacității lor de a aplica cunoștințele în practică. Corelarea cunoștințelor fixează și sistematizează mai bine cunoștințele, o disciplină o ajută pe cealaltă să fie mai bine însușită. În sistemul educațional al societății viitoare, este nevoie de stimularea creativității și acest lucru este posibil numai prin promovarea interdisciplinarității. Copiii nu tebuie educați pentru lumea de azi, deoarece nu se știe cum va fi lumea lor și e nevoie să fie învățați să se adapteze. Viața pe Pământ depinde de noi, oamenii și de acțiunile noastre. Cadrelor didactice le revine misiunea dificilă de a forma oameni responsabili și conștienți de pericolele care le amenință viața. Încercând să sădim în sufletele copiilor încă din primii ani de școală dragostea pentru natură, pentru tot ceea ce ne oferă ea, nu facem decât să înfrumusețăm viața și să o prelungim cât mai mult.

Bibliografie:

- [1] ***, *Curriculum național. Programe școlare pentru învățământul primar*, MEN, CNC, Editura CORINT, București, 1998.
- [2] Dragu, V., Ungureanu, A., *Exerciții de proiectare. Proiectarea interdisciplinară la disciplina Științe (cl. III-IV)*, Editura PAN EUROPE, Iași, 2003.
- [3] Dumitrescu, F., Stănculescu, C., *Natura pe înțelesul copiilor*, Editura Carminis, Pitești, 1999.
- [4] Elsom, D., *Vremea – un ghid accesibil care explică cu adevărat fenomenele*. Editura AQUILA, București, 1993.
- [5] Landsheere, V., Landsheere, G., *Definirea obiectivelor educației*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979.
- [6] ***, *Lecturi istorico-geografice (antologie de texte)*, clasele I-IV, Editura ARAMIS, București, 1998.